

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРУПОВОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

У статті вивчається групова робота як інтерактивна технологія навчання англійського діалогічного мовлення майбутніх техніків-будівельників, яка створює умови для розвитку комунікативних умінь і формування навичок роботи в команді. Описано теорії, що складають основу використання групового методу навчання діалогічного мовлення та основні елементи організації такої роботи. Визначена мета групового навчання англійського діалогічного мовлення майбутніх техніків-будівельників і види групової роботи. Визначено критерії добору учасників групи та вимоги до завдань.

Ключові слова: *груповий метод, групова робота, компетентність в англійському діалогічному мовленні, майбутні техніки-будівельники.*

Ефективність формування компетентності в англійському діалогічному мовленні (КАДМ) майбутніх техніків-будівельників значною мірою залежить від обраного методу навчання. Серед інтерактивних технологій навчання англійського діалогічного мовлення (ДМ) виділяється груповий метод, що, сприяє, на наш погляд, ефективному формуванню КАДМ у майбутніх техніків-будівельників, хоч він і не є достатньо дослідженим.

Аналіз робіт з досліджуваної теми свідчить про те, що означена проблема цікавить науковців, їй були присвячені роботи Д. Бертранда [10], Ч. К'юррана [10], Е. Стевіка [11], О. І. Пометун [8] та інші. В. К. Дяченко [2; 3] використовував ідею взаємного навчання, досліджував прийоми організації групової роботи. А. В. Конишева [4] дослідила теорії, які складають основу використання групового методу навчання, критерії відбору учасників групи, режими, види, ключові елементи, прийоми та вимоги до завдань для організації групової роботи на занятті англійської мови. В. В. Рубцов [9] також визначив функції групової роботи.

Проаналізовані роботи свідчать про те, що проблема визначення методичних засад реалізації групового методу навчання англійського ДМ майбутніх техніків-будівельників є недостатньо дослідженою і потребує подальшого вивчення. Метою цієї статті є, зокрема, визначення основних факторів, режимів, видів та прийомів організації групової роботи у навчанні майбутніх техніків-будівельників англійського діалогічного мовлення.

У сучасній теорії та практиці освіти відбувається пошук форм і методів, які можуть створити умови для розвитку комунікативних умінь і формування навичок роботи в команді. Такі форми та методи мають певну основу – активність кожного суб'єкта освітнього процесу, можливість самостійно приймати рішення та здійснювати вибір, існування та обговорення різних точок зору. Саме співпраця в групі має великий потенціал для реалізації цього методу. Робота в групі дає можливість частіше брати участь у комунікації з іншими членами групи, формулювати свою позицію, узгоджувати дії, що сприяє розвиткові співпраці, міжособистісної компетентності, комунікативної культури [5, с. 88].

Основа реалізації групового навчання складають: 1) теорія соціальної взаємозалежності; 2) теорія навчання, спрямована на когнітивний розвиток; 3) біхевіористська теорія навчання [5, с. 92].

Розглянемо кожну з названих теорій детальніше. Теорія соціальної взаємозалежності розглядає групове навчання як результат позитивної взаємозалежності між цілями особистості. Основна передумова теорії соціальної взаємозалежності – це структурування соціальної взаємодії, тобто, яким чином взаємодіють окремі особистості в групі та як це впливає на результати їхньої діяльності. Просунута взаємодія є результатом позитивної взаємозалежності, оскільки окремі особистості підтримують прагнення один одного навчатися. Для негативної взаємозалежності типовим результатом є протистояння взаємодії. Отже, теорія соціальної взаємозалежності розглядає групове навчання як результат взаємозалежності між цілями індивідуалів [5, с. 92]. Кожний учасник групи має розуміти, що він пов'язаний з іншим тому, що один не може досягти успіху до тих пір, поки інші не виконають свою роботу.

Когнітивно-розвиваюча теорія розглядає взаємодію як необхідний елемент для когнітивного зростання. Це відбувається в результаті координації різних перспектив, коли кожен учасник працює з метою досягнення спільних цілей [5, с. 93]. Л. Виготський зазначав, що групові зусилля в навчанні, розуміння та вирішення проблем є необхідним фактором для конструювання знань і перетворення загальної перспективи у внутрішню мисленеву функцію. Групове навчання включає моделювання, інструкцію, концептуальні рамки, які забезпечують розуміння того, що вивчають [1, с. 93]. Майбутні техніки-будівельники повинні відповідально ставитись до виконання індивідуальних завдань під час групової роботи для того, щоб досягти високих загальних результатів.

Згідно біхевіористської теорії навчання, студенти працюють над такими завданнями, за виконання яких вони отримують нагороду. Групове навчання має передбачати стимули для членів групи під час виконання завдань студентами I-II курсів технікумів. Всі теорії складають основу групового навчання англійського ДМ. Ми поділяємо думку А. В. Конишевої відносно того, що вказані теорії передбачають, що групове навчання дає кращий результат, ніж конкурентне або індивідуальне навчання, оскільки кожен учасник досягає своїх навчальних цілей лише за умови, що інші члени групи досягають своїх [5, с. 93].

Організація групової роботи над англійським ДМ передбачає фронтальну роботу, під час якої викладач формулює проблеми, дає завдання єдиним або диференційованим групам. Саме диференційована групова робота додає нові елементи до фронтальної роботи. Фронтальна постановка проблеми та наступне розчленування теми й розподілення задач між групами, створюють нову ситуацію, всі дізнаються про роль кожної групи [5, с. 60]. Фронтальна групова робота під час навчання англійського ДМ майбутніх техніків-будівельників повинна допомагати досягти прогнозованих результатів навчання та розкрити потенціальні можливості кожного студента.

Слідом за психологом В. В. Рубцовим, вважаємо, що групова робота стає провідною, головною функцією є створення комунікативних умов для навчання англійського ДМ. Це свідчить про те, що репліки, зауваження та дії викладача сприяють формулюванню проблемних ситуацій, які ведуть до аналізу та розуміння змісту навчання ДМ студентами, які взаємодіють і мають різні пізнавальні можливості. За В. В. Рубцовим, у груповій роботі важливо не вибрати точку зору, яку розуміє більшість осіб, які навчаються, а впорядкувати та скоординувати висловлені ними пропозиції [9, с. 55].

Враховуючи особливості формування КАДМ у студентів I-II курсів технікумів, цей метод може забезпечити необхідні умови для активізації пізнавальної та мовленнєвої діяльності студентів групи, надаючи кожному можливість осмислити та усвідомити новий мовний матеріал, що впливає на формування необхідних навичок і розвиток умінь в англійському ДМ.

Беручи за основу дослідження А. В. Конишевої, вважаємо, що для організації групової роботи необхідні п'ять ключових факторів: 1) позитивна взаємодія; 2) індивідуальна відповідальність; 3) стимулювання успіху; 4) соціальні навички; 5) процес навчання в групі [5, с. 120].

Розглянемо кожен з факторів детальніше.

1) Викладач має забезпечувати й організувати роботу так, щоб кожен студент усвідомлював свій зв'язок з іншим, що він не може досягти успіху, поки всі інші не виконають роботу. Кожний студент має відчувати свою відповідальність за оволодіння матеріалом і за те, щоб всі члени групи його вивчали. Наприклад, виконуючи завдання: *Students get a pack of cards with pictures of different sports and games faced down on the desk in a pile. The first player picks a card from the top of the pile, chooses somebody from the group and asks questions (according to the video of the dialogue, they've watched). The student who answered the questions picks the next card and chooses another student from the group and asks the same questions.*

2) Викладач повинен розподіляти індивідуальну відповідальність студентів I-II курсів технікумів у груповій роботі та оцінювати її. Наприклад, під час відтворення діалогів після переглянутого відео майбутні техніки-будівельники мають усвідомлювати свою відповідальність за коректність поставлених питань, що впливатиме на точність і правильність відповідей їхніх однокласників. Наведемо приклад завдання: *Having watched the video, students must think of exact questions according to the events of the dialogue. Questions should be asked in order – concerning the first event, the second and so on. Answering the questions, the whole chain of events should be revealed.*

3) Викладач має забезпечувати стимулювання студентами успіху один одного, допомагаючи, сприяючи, підтримуючи і схвалюючи зусилля зусилля один одного. Організуючи навчання англійського ДМ таким способом, викладач повинен сприяти покращенню студентських взаємовідносин у групі в той час, як студенти мають вчитися бути чемними і вдячними один одному. Вербальні та невербальні реакції членів групи забезпечують важливий зворотній зв'язок діяльності студентів, наприклад: *"Thank you for the question, it helps me to understand the dialogue better; It would be impossible to analyze all the events of the dialogue without your comments; I appreciate your point of view."* Працюючи в парах, відтворюючи діалоги, студенти I-II курсів мають можливість краще пізнати один одного на особистісному рівні.

4) Викладач повинен формувати у майбутніх техніків-будівельників необхідні соціальні вміння та забезпечувати їх відповідне використання. Такі вміння як лідерство, прийняття рішень, керування конфліктами треба формувати цілеспрямовано. Розвиткові цих умінь сприяє виконання таких завдань: *Students are divided into three groups (couch potatoes, live wires, and couch French fries). They are going to persuade the other students to join their group. Therefore, each group has to explain to the others and show them that its way of life is better than theirs.*

5) Викладач має створити необхідні умови, щоб у студентів був час включитись у груповий процес: визначення способів удосконалення процесів, які використовували для свого власного навчання та навчання один одного. Майбутні техніки-будівельники постійно зосереджують свою увагу на удосконаленні цих процесів шляхом: виокремлення дій, які були більш-менш корисними у забезпеченні ефективних відносин між учасниками групи; прийняття рішень стосовно розвитку чи зміни моделей поведінки.

Перераховані фактори необхідні для організації групової роботи, яка розподіляється на два види: диференційована та недиференційована [5, с. 3]. У процесі недиференційованої роботи всі групи виконують однакові завдання. Диференційована передбачає виконання різних завдань різними групами в рамках загальної для всіх студентів теми. Ця робота видозмінює індивідуальну та фронтальну роботу і сприяє підвищенню їхньої ефективності.

У групі повинні працювати декілька студентів з різним рівнем володіння ДМ. За П. Маствіліспером, висока ефективність групової роботи досягається шляхом залучення до групи творчих особистостей. Це забезпечує психологічні умови для виявлення творчих можливостей членів групи, також набуття психологічних знань про творчість та особливості групової роботи [6, с. 35].

А. В. Конишева дотримується такої ж думки та конкретизує цю точку зору: учасників групи слід підбирати за такими критеріями: рівень навченості; навчальні інтереси; темп роботи; особистий досвід; комунікабельність; вміння виконувати відповідні завдання; працездатність; емоційність; позанавчальні інтереси. За цими критеріями створюються групи в залежності від завдання та мети роботи. Склад групи на одному занятті може бути різним. Групи можна об'єднати за спільними інтересами. Пізніше можна створити змішані групи для того, щоб вони довели цікавість і важливість зацікавленості кожного члена групи. Вдалою виявиться та група, члени якої будуть доповнювати один одного: один має особистий досвід з певної проблеми, але не працездатний; другий – працездатний, але не емоційний; третій емоційний, екстраверт і цікавиться проблемою, але мало розуміється на сутності питання; четвертий – має особистий досвід, але погано встигає. Це пояснюється тим, що позиція людини в групі залежить від особистого внеску в спільну справу [5, с. 97-98].

Якщо викладач має на меті допомогти слабшим студентам, то він повинен створити різномірні групи, працюючи в яких є можливість краще підготувати завдання. Такі студенти зможуть брати участь в загальних обговореннях, демонструючи свої результати, та таким чином підвищити власну самооцінку. Студенти повинні працювати в різних групах, щоб уникнути звикання один до одного та визначити, де працювати краще та цікавіше. Група зможе працювати успішно за умови оптимального розподілення функцій між її членами.

Організація спілкування всередині групи залежить від кількості студентів у групі. В малій групі є найбільш сприятливі умови для активної мовленнєвої діяльності кожного члена, що сприятиме ефективному навчанню ДМ студентів I-II курсів технікумів. Викладач повинен слідкувати за спілкуванням у групі. Якщо один учасник групи менше задіяний, то треба вносити зміни до її складу. Викладачеві слід коригувати дії студентів, не звертаючи до себе багато уваги.

Більшість студентів вважають, що навчатися разом у групі цікавіше, легше і значно ефективніше. Ця ефективність стосується не тільки академічних успіхів, а ще й інтелектуального розвитку. Сутність групового методу полягає в тому, що студенти вчаться разом, виконують певні ролі, а не лише виконують певні завдання.

Для того, щоб завдання для групової роботи були ефективними, існують такі вимоги [5, с. 101]:

1. Завдання повинні підходити для групової роботи, тобто сприяти виникненню різних думок, бути основою для обговорення, бути проблемними, пізнавальними, надавати можливість для активного використання набутих знань і бути імпульсом творчого мислення, пошуку нових способів дій.

2. Матеріал за своєю структурою має бути таким, щоб його можна було розподілити на відносно самостійні одиниці, над якими можуть працювати різні групи. Важливо, щоб кожна група сприймала взаємозв'язок свого завдання із завданнями інших груп. Під час опрацювання нового матеріалу, викладачеві слід пояснити його загальну структуру та основні проблеми студентам. Таким чином, у студентів виникає загальне уявлення в цілому та взаємозв'язок окремих групових завдань стосовно теми, яку вони опрацьовують. Використовуючи ці знання, студенти самі можуть розподілити завдання між групами.

В період взаємодії студентів у групах дуже важливо оцінювати не тільки реальні результати, але й зусилля, які він прикладає для досягнення цих результатів. Студентам, які не мають сформованих навичок у ДМ пропонують нескладні завдання або менші за обсягом. Таким чином, завдання в усіх будуть однакові. Студент, який є лідером у групі, повинен постійно слідкувати та допомагати слабшому товаришеві, але не виконувати роботу за нього. Лідер має пояснити, як виконувати роботу. Кожний студент має брати відповідальність на себе, що і є основним принципом групової роботи.

Вважаємо, що груповий метод навчання ДМ майбутніх техніків-будівельників є одним із ефективних способів організації навчальної діяльності на занятті з англійської мови, що сприяє ефективному формуванню КАДМ, розвитку інтелектуальних здібностей та індивідуальних особливостей студентів, впорядковуванню та координації висловлених думок, розумінню та аналізу змісту навчання, активній мовленнєвій і пізнавальній діяльності, особистісних комунікативних якостей кожного учасника групи, відповідальності та співпраці. Ефективність цього методу полягає в тому, що студенти I-II курсів технікумів можуть взяти на себе відповідальність виправляти свої помилки під час заняття, якщо будуть працювати в невеликих групах, почнуть відповідати за досягнення кожного та навчатися допомагати один одному, в той час як викладач не може одночасно звертати увагу на кожного студента. На нашу думку, реалізація групового методу навчання відіграє важливу роль у формуванні КАДМ і розробці комплексу вправ для навчання діалогічного мовлення майбутніх техніків-будівельників.

Використані джерела

1. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры / Под. ред. М. Г. Ярошевского. – М. : Изд. "Институт практической психологии", Воронеж : НПО "МОДЭК", 1996. – 265 с.
2. Дьяченко В. К. Новая дидактика / В. К. Дьяченко. – М., 2001. – 242 с.
3. Дьяченко В. К. Сотрудничество в обучении / В. К. Дьяченко. – М., 1999. – 198 с.

4. Коньшева А. В. Групповой метод обучения при организации самостоятельной работы студентов по методике / А. В. Коньшева // Новые технологии в современном процессе обучения. – Новополюцк, 2003. – С. 324–329.
5. Коньшева А. В. Организация самостоятельной работы учащихся по иностранному языку / А. В. Коньшева. – СПб. : КАРО, Мн. : Издательство "Четыре четверти", 2005. – 208 с.
6. Маствилиспер П. Индивидуальный стиль общения в совместной игровой и предметной деятельности / П. Маствилиспер // Вопросы психологии. – 1989. – № 3. – С. 63–70.
7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б. Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К.: А. С. К., 2006. – 192 с.
9. Рубцов В. В. Совместная учебная деятельность в контексте проблемы соотношения социальных взаимодействий и обучения / В. В. Рубцов // Вопросы психологии. – 1989. – № 5. – С. 49–59.
10. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eltnotebook.blogspot.com/2007/02/community-language-learning-part-one.html>
11. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eltnotebook.blogspot.com/2007/02/community-language-learning-part-one.html>

Федоренко И. С.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГРУППОВОГО МЕТОДА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ

В статье исследуется групповая работа как интерактивная технология обучения английской диалогической речи будущих техников-строителей, создающая условия для развития коммуникативных умений и навыков работы в команде. Описаны теории, лежащие в основе использования группового метода обучения диалогической речи, и основные элементы, необходимые для организации такой работы. Определена цель группового обучения английской диалогической речи будущих техников-строителей и виды групповой работы. Определены критерии отбора участников группы и требования к заданиям.

Ключевые слова: групповой метод, групповая работа, компетентность в английской диалогической речи, будущие техники-строители.

Fedorenko I. S.

METHODOLOGICAL BACKGROUND OF THE COMMUNITY METHOD IN THE ENGLISH INTERACTION TEACHING

The article deals with the community work as an interactive technology of English interaction teaching to future technician-builders', which promotes communicative and community skills development. Community method helps students to receive the information and acquire knowledge due to the process of interacting and collaboration with other students and the teacher at the English class, but not due to the teacher only. The analysis of research papers shows that the problem of the community method of teaching English interaction to future technician-builders has not been exhausted. Thus, the purpose of the article is to define the main elements, modes, kinds and techniques of community work arrangement for future builders-technicians.

The main theories that lay the basis for community work usage in the process of English interaction are described: the theory of social dependence, the teaching theory directed to the cognitive development and the behavioral theory of teaching. According to the theory of social dependence, the members of the group must realize each other's dependence and the dependence of the results of their work on each member of the group. Cognitive sciences consider that community work includes modeling, instruction and provides understanding of the material being learnt. The behavioral theory gives an opportunity for the students to receive a bonus while working in groups.

There are five important elements for the community work arrangement: 1) positive cooperation; 2) individual responsibility; 3) success stimulation; 4) social skills; 5) community work process. The types of community work are defined: differential and single. The criteria of the group members' screening are: the students' learning level, their educational interests, working tempo, personal experience, interpersonal skills or sociability, the capability for doing certain tasks, ability to work, emotional qualities, other interests and requirements for the tasks of community work.

Key words: the community method, community work, arrangement, proficiency formation in the English interaction, future technician-builders.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2016